

N:o 24.

Ank. till Riksd. kansli den 21 mars 1904, kl. 7 e. m.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning af emigrationsfrågan m. m.

Till behandling af Andra Kammarens femte tillfälliga utskott hafva hänvisats

dels en motion n:o 16 af herr *C. J. Jakobson*, hvari föreslås,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på de i denna motion framställda förslag och önskemål med underdånig anhållan om en allsidig utredning af emigrationsfrågan och vidtagande fortast möjligt af lämpliga åtgärder;

dels en motion n:o 207 af herr *Ernst Beckman*, utmynnande i denna hemställan,

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville — under beaktande af de i motionen framställda synpunkter — låta verkställa utredning rörande utvandringsfrågan samt vidtaga de åtgärder och för Riksdagen framlägga de förslag, som af denna utredning må finnas påkallade.

Herr *Jakobson* framhåller i sin motion, hurusom årligen flere tusental unga, kraftiga personer lämna fosterlandet för att i främmande land söka en utkomst, som med flit och sparsamhet kunde nås lika väl här hemma. Om utvandrarne visste detta, är det sannolikt, att de flesta skulle stanna hemma, och ännu flere skulle göra det, om de kände de oerhörda svårigheter, de i de flesta fall gå till mötes i det främmande landet, huru deras arbetskrafter där öfveransträngas och huru de i nödens och olyckans stund stå utan det skydd och den hjälp, som här hemma återigen alltid räckes den olycklige.

Häremot vill motionären som medel sätta en systematiserad upplysning om emigrationens faror, en upplysning som bäst och kraftigast kan lämnas genom statens försorg. Huru den lämpligast bör tillgå, lär väl endast kunna utredas genom Kungl. Maj:t.

Ett annat sätt att hämma emigrationen ser motionären i åtgärder att bereda de unga bättre framtidsutsikter här hemma. Han menar, att för arbetsklassen torde genom bekvämt arbete, höga löner m. m. vara bättre sörjdt i Sverige än flerstädes i utlandet, hvadan för den skall utvandring ej är nödig, men — fortsätter motionären — »man torde icke misstaga sig, om man antager, att det är den (för öfrigt mycket osäkra) utsikten att i Amerika vinna ett eget hem, som drifver stora hopar af svenska män och kvinnor ditöfver. Men tillfälle till egna hem bör kunna beredas i Sverige, lättare än någon annorstädes, på våra hundramila odlingsbara mossar, på våra många och stora kronodomäner och för öfrigt litet hvarstädes, där enskild företagsamhet kan understödjas. Men om detta skall kunna ske, fordras det naturligtvis, att det allmänna träder hjälpande och underlättande emellan. Staten bör sålunda ej blott tillhandagå med billiga och lätt åtkomliga penninglån, utan den bör äfven sörja för att dess ledigvarande jordområden och andra dess domäner lätteligen kunna styckas, utdikas, där det behöfves, och till billigt pris tillhandahållas hugade köpare. Hela den storartade egnahemsidéen, som, tack vare dugande, enskilda mäns energi och arbete, kommit så långt fram här i landet, bör omhändertagas af staten och på ett klokt sätt systematiseras. Kunde detta ske, utan att den behårda byråkratismen, som så ofta eljest, finge lägga sin hand kväfvande på denna idé, skulle man på den vägen säkerligen ernå det bästa skyddet mot utvandringen till Amerika.»

Härom kräfves också utredning.

Först och främst anser emellertid motionären, att staten icke bör indirekt uppmuntra och understödja emigrationen. Statskontrollen öfver emigrantagenterna har tillkommit för att skydda utvandrarne undan

runnare. Men desse agenter och deras underagenter drifva en verklig agitation bland folket för att få det att utvandra, hvarigenom agenterna och deras underordnade få sina provisioner och deras ångbåtslinjer sina passagerare. »Med lysande förespeglingar uppeggas gemene man att tro, att tillståndet i det främmande landet är i allo ljust och lyckligt, medan samtidigt förhållandena här hemma utmålas enbart svarta och dystra. I tusental bedrifva öfver- och underagenter denna sin verksamhet ute i bygderna, och det är klart, att den sådd, de så, måste bära frukt. Det ginge väl dock an, om dessa agitatorer hölle sig till sanningen och inom laglighetens gränser. Men i sin ifver att fånga själar och provisioner öfverdrifva de betänkligt emigrationens fördelar, och särskildt med afseende på värnpliktiges förskaffande ur landet bedrifva de en verksamhet i stor skala, som är fullkomligt lagstridig».

Motionären anser, att emigrantvärfning och hvad därmed sammanhänger borde helt och hållet förbjudas. Numera torde emigrant-agenter icke heller vara nödvändiga. Sådana utvandrare, som i Amerika hafva släktingar och nära anhöriga, med hvilka de vilja förena sig, få af dem alla upplysningar de behöfva. Andra kunna söka de upplysningar, som tarivas, hvar sådana eljest kunna stå till buds. Men agitatorer, som locka personer att emigrera, bör staten icke legalisera eller ens tillåta. Den olagliga emigrantagenturverksamhet, som besökande svenska amerikanare utöfva, borde redan nu efterhållas af allmänna åklagarne.

Förr i världen, »då folket var utarmadt ej blott af nödår, utan äfven till följd af en oklok finanspolitik», var utvandringen nödig, och då borde staten äfven skydda utvandrarne. Nu äro tiderna så förändrade, att Sverige kan gifva huld och bröd åt alla sina söner och döttrar, utvandringen är numera onödig, och då krävas äfven andra utvandringslagar, hvarvid första åtgärden bör vara att strängeligen förbjuda hvarje form af agitation eller agentur för utvandringen, liksom ock borde förbjudas kringspridande af utvandringsprospekter liksom all annonsering i pressen därom, såsom redan skett i fråga om lotterier.

Slutligen ifrågasätter motionären åtgärder att återföra till fosterlandet utvandrare, som fått ångra att de gifvit sig af, men sakna medel att återvända hem. Sålunda kunde måhända något flottans därtill lämpligt fartyg några gånger årligen göra en tur till amerikansk hamn för att afgiftsfritt medföra hem svenskar, som ville återvända. Har flottan ej lämpligt fartyg, borde sådant anskaffas. Naturligtvis skulle dessa

gratis hembefordrade därefter ej tillåtas åter begifva sig ur landet, innan de ersatt sin hemresa.

En utredning med biträde af landsmän i Amerika skall antagligen anvisa en lämplig lösning af denna kinkiga fråga.

Äfven borde i den svenska byggnaden i S:t Louis anordnas en utställning af grafiska framställningar, bilder o. s. v., som vore egnade att för svensk-amerikanarne påvisa, dels huru ofantligt Sverige i näringsafseende m. m. gått framåt under de sista årtiondena, dels äfven hvilka utmärkta arbetstillfällen, egnahemstillfällen och arbetspriser, som finnas här, och dels huru man bör gå till väga för att billigast och bäst komma åter till Sverige.

Herr *Beckman* anför i sin motion bland annat:

»Utvandringen till främmande länder har under åren 1851—1903 beröfvat landet en folkmängd af omkring 1,077,000 personer. Invandringen har däremot varit jämförelsevis obetydlig. Den kan till och med år 1900 beräknas till vid pass 165,000 personer. En nettoförlust af omkring 900,000 personer är således resultatet af denna sedan midten af förra århundradet oafbrutet pågående befolkningsrörelse.

En mindre del af de utvandrande, omkring 5,000 personer årligen, styra kosan till grannländerna, Norge, Danmark och Tyskland. Men af dessa utvandrare återvända i regeln ungefär halfva antalet, då däremot från Amerikas Förenta stater, dit hufvudströmmen går, jämförelsevis få återvända till det gamla fosterlandet.

I fråga om utvandringen till transoceanska världsdelar (nästan uteslutande Amerika) må här meddelas följande siffror, hämtade ur G. Sundbärgs öfversiktstabeller:

1866—1870 utvandrade årligen	16,115	personer
1871—1875 » »	8,411	»
1876—1880 » »	12,091	»
1881—1885 » »	29,524	»
1886—1890 » »	35,977	»
1891—1895 » »	28,376	»
1896—1900 » »	12,527	»

Från de tre senaste åren må följande siffror anföras:

1901	17,960	emigranter
1902	29,001	»
1903	29,944	»

År 1903 har att uppvisa det största antalet emigranter under det senaste tiotalet år. Under innevarande år är det väl antagligt, att emigrationsströmmen kommer att något, kanske väsentligt, sjunka, emedan affärsställningen i Förenta staterna oförtydligt försämrats. »Men», skrifer G. Sundbärg, »sådana äro utvandringsförhållandena i vårt land, att, detta oaktadt, vi böra vara beredda på att äfven under 1904 emigranternas antal får räknas i tiotusental».

Till jämförelse må meddelas utvandringstalet (d. v. s. årliga antalet utvandrare på 1,000 af medelfolkmängden) för våra grannländer:

	1886—1890	1896—1900	1902
Sverige	7,59	2,49	6,55
Norge	8,26	3,15	9,06
Danmark	4,01	1,17	2,81
Tyska riket	2,01	0,47	0,56
Ryssland	0,48	0,34	0,48
Medeltal för Europa	2,13	1,44	2,48.

Hvad som särskildt springer i ögonen är den stora skillnaden mellan å ena sidan Sveriges, å den andra Danmarks och Tysklands emigration.

En närmare inblick i emigrationsstatistiken lägger i dagen, hur ogynnsamt utvandringen inverkar på vårt lands ekonomiska och sociala utveckling. Emigranterna, såväl män som kvinnor, tillhöra i regeln den kraftfullaste, mest arbetsföra åldern 15—35 år. Det är visserligen omöjligt att i noggranna siffror uppgifva hvad hvar och en af dem under sina första 15 improduktiva år kostat samhället. Men enligt de för olika länder gjorda sannolikhetsberäkningar, på hvilka jag här icke skall närmare inlåta mig, är det alldeles uppenbart, att den *rent ekonomiska* förlusten dels genom dessa direkta utgifter, dels genom minskningen i landets arbetskraft är ofantlig.

Ännu betänkligare är måhända *förlusten af andlig kraft*. Det torde nämligen vara en känd erfarenhet, att det är företrädesvis bland den energiska, intelligenta delen af ungdomen som utvandrarehären rekryteras. Det är i främsta rummet de företagsamma, som i så stor utsträckning söka att slå sig fram i Nya världen — de slöa och oföretagsamma stanna nog oftast hemma.

En följd af ungdomens utvandring är, att *åldersfördelningen* i vårt land ställer sig allt ogynnsammare. Vi få i stort sedt öfverflöd på barn och åldringar, men brist på arbetsfört folk. Då vidare den manliga emigrationen är betydligt starkare än den kvinnliga — under åren

1851—95 emigrerade i rundt tal 462,000 män mot 329,000 kvinnor — har den sedan långa tider härskande ogynnsamma proportionen mellan könen tilltagit och kvinnornas öfvertal ökats.

Slutligen medför emigrationen, att Sveriges folkmängd tillväxer långsammare än Europas i gemen. Detta åter betyder bland annat en ständigt fortgående relativ *minskning i vår försvarskraft* gentemot andra nationer. I en tid, då så stora ansträngningar göras för att stärka vårt försvar, torde detta förhållande vara väl värdt att beaktas.

Visserligen höjas ännu spridda röster, som förkunna, att emigrationen är till afgjord nytta för vårt land därigenom att den förhindrar öfverbefolkning. Men häremot kan ställas det oemotsägliga faktum, att åtminstone på landsbygden råder brist på arbetskraft, en brist, som mångenstädes torde vara den väsentligaste anledningen till att det svenska jordbruket utvecklar sig långsammare, än man synes kunna hafva skäl att förvänta. Äfven må här erinras om de på senare åren »nyupptäckta» möjligheter, vårt land erbjuder en företagsam befolkning och som, så att säga, ropa efter de tiotusental kraftiga armar, utvandringen beröfvar oss.

En »öfverbefolkning» kan det sålunda ej på långa tider vara tal om i vårt vidsträckta land med dess rika naturliga tillgångar, men väl kan man alltmera tala om en förlamande »underbefolkning».

Med de tusentals släktskapens och vänskapens band, som sammanknyta svenskarne i det gamla och nya hemlandet, är det helt naturligt, att en tämligen omfattande utvandring till Förenta staterna måste anses höra till sakernas ordning. Men med våra numera rådande ekonomiska förhållanden och med vårt lands rika utvecklingsmöjligheter måste från det allmännas synpunkt den höjd, till hvilken utvandringssiffrorna springa upp, anses alldeles onaturlig. Också höjas från personer, som gjort emigrationsfrågan till ett särskildt studium — jag erinrar om G. Sundbärg och G. H. von Koch — starkare än någonsin röster, som kräfva, att man icke skall med händerna i skötet, overksam och stillatigande, åse »dena åderlåtning af den svenska nationen».

Och så mycket tyckes man i alla händelser nu vara enig om, att man bör göra hvad som kan göras för att, om jag så må uttrycka det, reglera strömmen och hindra, att den flyter öfver sina naturliga bräddar.

En ytterligare maning härtill har man i det sakförhållandet, att våra utvandrare icke längre i Amerika finna en lika säker och riklig utkomst, som för något tiotal år tillbaka. Förenta staternas villighet att med öppna armar mottaga emigrationen synes äfven, till och med i fråga om skandinaverna, vara i nedgående. Det uppgifves också i pressen, att president Roosevelt för sin del afråder svenskarne från att

invandra, ehuru de enligt hans uttalade åsikt äro de yppersta bland emigranter.

Ingen lärer vilja förneka, att första villkoret för att med hopp om framgång kunna göra något till reglerande af utvandringen är, att man äger en grundlig insikt i utvandringsfrågan. Först efter en noggrann och fullständig utredning rörande utvandringens orsaker kan man bedöma arten af de åtgärder, som från det allmännas sida till äfventyrs böra vidtagas.

Jag behöfver knappast förutskicka den erinran, att alla våldsamma åtgärder, såsom emigrationsförbud och dylikt, måste anses på förhand utdömda. Mot dem skulle vår gamla nedärfda frihetskänsla oemotståndligt resa sig. Likaså torde knappast behöfva erinras om det *själfklara* förhållandet, att alla sådana reformer, som göra, att vårt svenska folk känner sig hemma och herre i eget hus eller som skapa trefnad och nya tillfällen till arbete och lättad utkomst, utan tvifvel bidra att reglera eller inskränka utvandringen. Så exempelvis allmän medborgarrätt, ett vidgadt folkbildningsarbete, egna-hems-frågans lyckliga lösning, skattelagstiftningens reformerande, vårt näringslivs höjande på skilda områden o. s. v. — med andra ord reformer både i politiskt, socialt och ekonomiskt hänseende. Den jämförande statistiken för Europa synes visserligen gifva vid handen, att utvandringens förnämsta driffjäder är af ekonomisk natur: emigrationen stiger och sjunker med goda och dåliga tider i Amerika. Men det lär väl icke kunna bestridas, att missnöje i socialt afseende, en mer eller mindre berättigad känsla af vantrefnad i det egna landet måste verka som en ytterligare sporre.

Då jag nu öfvergår till ett angifvande af den ifrågasatta utredningens föremål, är jag naturligen icke i tillfälle att framlägga något fullständigt program. Jag tillåter mig blott framhålla tre särskilda synpunkter, som synas mig böra särskildt uppmärksammas. Utredningen bör omfatta: *dels* en socialstatistisk undersökning af emigrationen inom olika samhällslager och olika delar af vårt land, *dels* en undersökning om åtgärder, som kunna vidtagas för att på bästa sätt tillgodogöra sig och möjligen befrämja återinvandringen till Sverige, *dels* slutligen en undersökning af amerikanska förhållanden, särskildt på näringslivets och folkbildningens område, i syfte att utröna hvad som till äfventyrs kan vara förtjänt af efterföljd.

Hvad då först angår den socialstatistiska undersökningen af emigrationen och dess orsaker, synes den lämpligen kunna anförtros åt ett af våra statistiska verk, antingen statistiska centralbyrån eller

kommerskollegiets afdelning för arbetsstatistik. Med någon ökning af arbetskrafterna skulle en sådan undersökning säkerligen kunna tillfredsställande ordnas. Uppgiften skulle vara — för att anföra prof. P. Fahlbeck — att företaga »en särskild undersökning för hvar och en af de olika befolkningsgrupper, som deltaga uti emigrationen, och slutligen äfven en personlig enquête». Det är nämligen tydligt, att orsakerna till utvandringen ej äro desamma för män och kvinnor, för besuttne och obesuttne, för olika yrken och samhällslager, ej heller för olika landsdelar. Flere af de frågor, som man under nuvarande outredda förhållanden gör sig förgäfvades, skulle helt säkert genom en sådan undersökning blifva besvarade. Utan tvifvel skulle densamma också kasta ett välbehöfligt ljus öfver många af våra inre sociala förhållanden och redan på denna grund vara att anbefalla.

Det ligger i sakens natur, att härvid den s. k. »personliga undersökningsmetoden» måste i väsentlig mån anlitas. Lämpliga ombud skulle med ledning af fastställda formulär personligen söka upplysningar af utvandrarne rörande orsaken till deras afresa m. m. och från dem insamla primäruppgifterna. Särskildt i vissa hamnstäder, framförallt Göteborg, skulle sådana personliga enquêter företagas. Måhända skulle de s. k. arbetsförmedlingsanstalterna kunna åtaga sig detta uppdrag. I annat fall torde det statistiska verk, åt hvilket ledningen af hela denna undersökning anförtros, lätt nog kunna anställa för saken intresserade ombud, såsom, exempelvis, kommerskollegiets arbetsstatistiska afdelning redan för vissa uppgifters insamlande begagnar sig af platsombud.

Såsom redan har erinrats, är visserligen återinvandringen från Amerika till Sverige jämförelsevis obetydlig. Men åtskilliga orsaker, såsom hemlängtan, släktförhållanden, svårighet att utstå klimatet, stundom äfven ekonomiska misräkningar m. m. förmå dock hvarje år ett antal enskilda personer eller familjer att återvända. Under hårda tider i Amerika är antalet af dem, som återkomma, jämförelsevis beaktansvärdt. Och från deras läppar hör man ofta nog, att långt flere skulle önska att återinvandra, om blott gynnsammare villkor för ekonomisk utkomst och särskildt för vinnande af egna hem i Sverige stode till buds. Här af torde man kunna draga den slutsats, att, om egna-hemstanken i vårt land, såsom man vågar hoppas, förverkligas i stort och icke förvisas upp till det nordliga Norrland, antalet återinvandrande skulle icke obetydligt ökas. Att detta icke skulle vara utan betydelse för vårt lands utveckling, är lätt att inse. Den praktiska blick och de nya idéer, som dessa immigranter förvärfvat sig under sina läroår i

Amerika, skulle verka väckande och sporrande på deras omgifning i den bygd, där de slog sig ned.

Sådana som förhållandena för närvarande äro, inträffar det emellertid ofta, att de återvändande känna sig främmande och bortkomna i det gamla fosterlandet, ha svårt att skaffa sig platser eller jordbruk och därför efter någon tids vistelse fara tillbaka till Amerika.

Ett villkor för att fästa dem vid Sverige är, synes det mig, att man gör hvad som lämpligen kan göras för att bistå dem i deras sträfvan att här åter få fast fot. Detta skulle i väsentlig mån kunna ske, om staten inrättade en äfven för andra ändamål välbehöfzig *arbetsförmedlingsbyrå*, till hvars särskilda uppgift äfven skulle höra att stå till tjänst för återvändande landsmän. De skulle där erhålla under rättelse rörande arbetsförhållanden, egnahemsföretag, anvisning på lämpliga platser och passande verksamhet. En sådan byrå borde också hafva ombud i Amerika. Ty en förtroendefull samverkan mellan vårt land och upplysta, Sverige tillgifna landsmän i Nya världen skulle säkerligen vara till fromma för både »det gamla» och »det nya hemlandet».

Långt viktigare än att, såsom jag här antydt, tillgodogöra sig den jämförelsevis fåtaliga återinvandringen är dock att tillgodogöra sig och omsmäla det verkligt goda, som finnes i Amerika, att — för att begagna ett känt ord — »flytta Amerika öfver till Sverige» och så förmå vår ungdom att i sitt eget land se »framtidlandet». Första villkoret härför är en verklig kännedom af amerikanska förhållanden och alldeles särskildt af våra landsmäns ställning i Förenta staterna. Och härmed kommer jag till den tredje af de synpunkter jag ofvan framhållit.

I afseende på de amerikanska förhållandena i allmänhet torde utredningen närmast böra omfatta den för alla europeiska länder viktiga frågan, hvarför Amerika inom industriens och flere andra områden kan bjuda arbetarne så gynnsamma villkor och hvad orsaken är till den öfverlägsenhet på flera områden, som gör, att Amerika i mycket blifvit den gamla världens läromästare. Denna fråga sysselsätter ju sedan längre tid hela den industriella världen och har föranledt undersökningar såväl från enskildes som från statsmyndigheternas sida. De praktiske engelsmännen ha särskildt på senare år insett den oafvisliga nödvändigheten att lära noggrant känna de förhållanden, som gjort Amerika till en så farlig medtäflare på världsmarknaden. Allmänt känd är den s. k. Mosely's expedition i detta syfte. En förmögen arbetsgifvare, Mosely, inbjöd år 1902 23 framstående representanter för arbetarnes organisationer att åtfölja honom på en studieresa i Förenta staterna för att på ort och

ställe undersöka de industriella förhållandena därstädes. Under oktober—december besöktes flere af de förnämsta industricentra, och deltagarne afgåfvo sedan hvar för sig utförliga redogörelser för sina iakttagelser samt besvarade dessutom 38 af expeditionens ledare framställda frågor. Bland dessa må nämnas: om arbetsledning och förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare, arbetstid, aflöningsmetoder, skiljenämnder och skiljedomsförfarande vid arbetstvister, arbetarnes bostads- och konsumtionsförhållanden samt folkbildningens och den tekniska undervisningens ståndpunkt. Svaren, som i hvarje fall utgöra en jämförelse med engelska förhållanden, anses af stor betydelse för den industriella verksamheten i England. Högst betecknande är, att denna expedition efterföljts af en ny — äfven den bekostad af Mosely — med uppgift att studera det inflytande, som det amerikanska skolsystemet, hvars öfverlägsenhet i flera afseenden framhållits af den föregående expeditionen, synes utöfva på nationens näringslif.

De nu nämnda undersökningarna äga naturligtvis intresse för alla länder. Men de svar, de lämna, adressera sig dock till engelska förhållanden. De kunna ej utan vidare tagas för goda för våra särskilda behof af upplysningar, men väl tjäna såsom en ledning och ett förarbete för *en svensk undersökning af amerikanska förhållanden*. Att en sådan kommer till stånd, synes mig i hög grad af behovet påkalladt. Äfven vi torde i likhet med de stora länderna behöfva lära af Amerika och i vissa afseenden »amerikanisera vår industri». Härtill kommer vikten af ett svar på den tvistefråga, som för närvarande skiljer arbetare och arbetsgifvare med afseende på orsaken till de hos oss jämförelsevis låga lönerna. Arbetsgifvarne framhålla såsom ett hufvudskäl bristande arbetsintensitet hos arbetarne. Dessa åter påpeka såsom orsak brister i arbetsledningen, gammalmodiga maskiner och ett otillfredsställande förhållande mellan arbetare och arbetsgifvare. En undersökning, verkställd af kompetenta personer ur både arbetsgifvares och arbetares led, torde därför under nuvarande förhållanden vara synnerligen behöfzig och kunna lämna rika uppslag för industriens utveckling.

Men undersökningen skulle icke endast omfatta industriens ställning i afseende på dess yttre organisation, utan i lika hög grad ägnas åt hvad som torde vara ett af de djupast liggande källsprången till Amerikas industriella och ekonomiska kraft: dess *folkbildning*.

Den s. k. ekonomiska välfärdskommittén af år 1887, tillsatt för att afgifva förslag »till åtgärder i syfte att upphjälpa den ekonomiska ställningen i landet», lämnade visserligen icke synnerligen djupa spår efter sig i fråga om Sveriges ekonomiska utveckling. Men den skar

sig dock en oförvissnelig lager: den lyfte blicken ut öfver billiga hypotekslån och nedsatta järnvägsfrakter och påvisade det oupplösliga sambandet mellan ett folks materiella och andliga framåtskridande. Skolväsendets, särskildt folkskolans, utveckling och ombildning framhölls af kommittén såsom ett af grundvillkoren för vår ekonomiska förkofran. Vid denna reform torde i mycket föredömet böra sökas just i Förenta staterna. Det erkännes allt allmännare, att hvad vårt folk behöfver är nationell samling genom klass- och kastskillnadsprincipens utdrifvande ur vårt samhällslif. Första villkoret härför synes vara, att barnens uppfostran grundas på en genomförd likställighet. I Amerika är *folkskolan bottenkola*. Där skiljas ej de olika samhällsklasserna åt i skolåldern. De, som en gång skola blifva arbetare eller arbetsledare eller statens tjänstemän, sitta alltid sida vid sida på samma skolbänk, tills de äro 14—16 år gamla. Skolornas förgrening i olika linjer börjar i stort sedt först när lärjungarne nått denna ålder. Då har jämlikhetsbegreppet vuxit fast i ungdomssinnet. En grund är lagd för socialt samarbete, och klassmotsatserna tillåtas icke att härska i arbetslokalen mera än de gjort i skolan. Utan hinder kunna de unga öfvergå från folkskolorna till högre läroverk eller tekniska och yrkesskolor af olika slag. Detta främjar en hälsosam »ståndcirkulation» och bidrager att ställa hvar och en på sin rätta plats.

Att en god och lätt tillgänglig teknisk undervisning samt ypperliga tillfällen för arbetaren att genom fortsatt undervisning förkofra sig i sitt yrke utgör ett af skälen till den amerikanske arbetarens öfverlägsenhet, lär väl få anses oemotsägligt. Ett annat är de ypperliga tillfällena att genom fortsatt undervisning få förkofra sig i sitt yrke. Härtill kommer det storartade folkbildningsarbete, som kanske utan att direkt afse någon särskild gren af näringslifvet dock genom en rikare allmänbildning höjer den enskildes omdömesförmåga och iakttagelseförmåga samt skänker honom större möjligheter af glädje och delaktighet i kulturens välsignelser. Vida bekant är t. ex. den roll, som i städerna »de fria offentliga biblioteken» spela vid den amerikanske medborgarens utveckling. Mindre bekant är däremot det intensiva arbete, som på *landsbygden* pågår för att där sprida kunskap och bildande förströelse. Här må blott påpekas de med understöd af offentliga medel uppsatta »vandringbiblioteken», som till ett antal af öfver 115,000 sändas uti bygderna, äfvensom de storartade åtgärderna för utlånande af föredrag med ljusbilder till möten och föreläsningföreningar på landet — allt åtgärder, afsedda bland annat att minska det »enformiga enahanda», som

lätt nog i aflägsnare bygder kännes tryckande och som i sin mån lockar befolkningen in till städerna.

Det främsta medlet att fästa den kroppsarbetande befolkningen vid landet och hindra en onaturligt stor invandring till städerna är naturligtvis i Amerika som annorstädes att uppmuntra *småbruken*. Förenta staterna är ju visserligen ännu »de stora farmernas land». Men småjordbruket, sedan gammal uppmuntrad genom »homestead»-lagar, omhuldas på senare tid alltmera. Ett storartadt upplysningsarbete i jordbruksfrågan bedrifves inom ett flertal af de enskilda staterna. Försöksfarmer, »experimentalfält» anläggas inom olika distrikt af de särskilda staterna för anställande under de bästa vetenskapliga villkor af försök med olika slag af utsäden, olika brukningsmetoder o. s. v. Resultaten af dessa försök göras icke blott lätt tillgängliga, utan man söker med alla möjliga medel för dem tilltvinga sig jordbrukarnes uppmärksamhet. Redogörelser spridas i hundratusentals exemplar, landtbruksmöten och öfverläggningar mellan landtmän anordnas i stor mängd och under stor tillslutning, upplysningar lämnas äfven genom korrespondens, och slutligen utdelas gratis vissa mängder utsäde till jordbrukarne. De erfarenheter och resultat, som vunnits genom denna lifskraftiga rörelse för det mindre jordbrukets upphjälpande, kunna måhända, jämsides med erfarenheterna från Danmark, tillgodogöras för vårt land, då väl nu den tid stundar, då staten genom egna-hems- och småbruksfrågornas lösning skall söka att åt landet bevara energiska nybyggare inom dess egna gränser.

Redan af hvad jag här anfört torde framgå, att jag anser, att en sådan undersökning väsentligen bör byggas på personliga studier och iakttagelser i Amerika. Jag anser det således oundgängligt, att tillfälle till *studieresor på statens bekostnad* och med noggrant utstakad plan beredes lämpliga, sakkunniga personer, som från olika synpunkter lämna en allsidig och opartisk belysning af amerikanska förhållanden, jämförda med de svenska. Uppdraget att utföra detta arbete skulle anförtros åt representanter för arbetsgifvarnes, arbetarnes och lärarnes yrken, äfvensom åt personer, som äro förtrogna med småjordbrukets och den s. k. folkbildningsfrågans förhållanden och utvecklingskraf.

Tvärt emot hvad man stundom hört uttalas, skulle studieresor af det slag, som här åsyftas, icke behöfva betinga en synnerligen hög utgift. De skulle kräfva mycken tid och mycket pengar, därest icke redan ett betydande material föreläge, som i hög grad underlättar arbetet. Såsom jag förut erinrat, ha nämligen redan andra länder börjat anställa undersökningar i dessa spörsmål, och studieresorna skulle na-

turligtvis föregås af samlande och bearbetande af tillgängligt material för de olika frågornas bedömande. Härtill kommer, att man säkerligen skulle kunna påräkna bistånd både vid dessa förberedelser och framför allt under själfva resorna af svenskamerikaner, villiga att stå till tjänst med sina erfarenheter och studier. Slutligen skulle äfven möjligen här i landet bosatta f. d. emigranter kunna lämna värderika anvisningar under undersökningens olika skeden.

På detta sätt torde antalet personer, som borde erhålla uppdraget att deltaga i dessa studieresor, kunna inskränkas till ett fåtal, tiden för vistelsen i Amerika förkortas och kostnaderna i betydlig mån nedbringas.»

Under tider, då utvandringen antagit starkare mått än vanligt, har den äfven tillförene genom motioner gjorts till föremål för Riksdagens uppmärksamhet. Så förekom år 1867 i Andra Kammar- en motion om spridande af upplysning, innebärande varning mot utvandring. 1869 hemställde en motionär om anslag af 10,000 kr. för samma år och 20,000 kr. för det följande året för att bringa ordning och sammanhang i emigrationen och upplysning om de utvandrades verkliga belägenhet, medan i sex andra motioner förordades åtgärder af olika slag dels till förhindrande af utvandring af personer, som i hemorten icke gjort rätt för sig, dels till skydd för utvandrare mot emigrantagens bedrägerier. Kungl. Maj:t hade emellertid, innan Andra Kammarens tillfälliga utskott blef färdigt med sitt betänkande härom, utfärdat emigrationsförordningen af den 5 februari 1869, hvarmed frågan om ytterligare åtgärder förföll.

1870 väcktes motion om återhämtande på statsverkets bekostnad af gäldenär, som afvikit till Amerika utan att hafva godtgjort sina fordringsegare eller afträdt sin egendom. 1873 motionerades om skyldighet för emigranter att till staten erlägga särskild utflyttningsafgift. 1881 väcktes motioner om skyldighet för utvandrare att ställa borgen för underhållet af deras vid utvandringen kvarlämnade familjer och om vidtagande af åtgärder till förhindrande af de olägenheter, som kunna uppstå därigenom, att familj kvarlämnas i utfattig belägenhet af utvandrare. 1882 motionerades om skyldighet för utvandrare att, för utfäende af prästbetyg, förete bevis därom, att löpande årets krono- och komunalutskylder blifvit guldna.

Intet af dessa förslag ledde till någon åtgärd.

Såsom synes, lade den tidens motionärer i utvandringsfrågan tonvikten på vissa missförhållanden vid utvandringen, i det att en del personer, som kommit på obestånd, afveko med tillgångarne utan att göra rätt för sig, medan en annan del realiserade hvad de egde och reste till Amerika med penningarna, lämnande familjen i utblottadt läge att omhändertagas af fattigvården.

De båda nu föreliggande motionerna upptaga utvandringens stora samhälleliga innebörd, den kraftförlust, den medför å alla områden af det svenska näringslivet, såsom hufvudsak. Det är också denna sida af utvandringsfrågan, som i vår tid mer och mer träder i förgrunden och fäster eftertanken på möjligheten af åtgärder till att minska densamma. Uppmärksamheten måste vända sig häråt desto starkare i denna tid, då det blifvit uppenbart, att fosterlandet sitter inne med hittills oanade utvecklingsmöjligheter i ekonomiskt afseende. Det blir under sådana förhållanden en oförnuftig och sorglig motsägelse, att tiotusental af landets arbetsdugligaste söner och döttrar hvarje år vända det ryggen för att i fjärran land gå osäkra öden till mötes, medan hemma rikliga tillfällen finnas att bereda dem utkomst. För så vidt dessa tillfällen ännu endast äro möjligheter, måste de genom allmänna och enskilda åtgöranden göras till verkligheter. Och sedan måste dessa verkligheter ställas för ögat för hvar man, så att den uppfattning, som nu är så allmän bland mindre bemedlade och som i ogynnsamma tider sprider sig som en feber, att i hemlandet ingen framtid är att vänta, förbytes i sin motsats.

I likhet med motionärerna hyser utskottet den uppfattning, som icke heller torde kunna jäfvas, att utvandringen hufvudsakligen har sin rot i ekonomiska förhållanden. De allra flesta utvandra i hopp om att vinna bättre villkor i ekonomiskt afseende. Utan tvifvel kunna politiska, sociala och religiösa orsaker medverka och hos en och annan framstå såsom hufvudanledningarna till, att han eller hon söker sig ett nytt hem på andra sidan hafvet, där de anse sina önskemål i ena eller andra afseendet bättre förverkligade. Men som hufvudsak framstå dock mindre goda ekonomiska förhållanden å ena hållet, utsikten till en bärgad ställning å andra, hvilket bäst visar sig af utvandrings-siffrornas stigande under tryckta tider i hemlandet och goda i Amerika och deras fallande, när motsatta konjunkturer råda. Att det missnöje, det ekonomiska betrycket närer, förenar sig med det missnöje, som kan råda öfver samhällsförhållandena, och att därur härflyter en allmän missstämning med åtföljande reslust eller s. k. Amerikafeber, hvilken i

tryckta tider mycket utbreder emigrationen, får icke skymma blicken för, att det ondas rot är af ekonomisk art och att man där angriper det med bästa framgång. Goda utkomstmöjligheter föranleda de med öfriga förhållanden missnöjda att stanna i hemlandet och insätta sträfvan på att få dessa förhållanden ändrade i stället för att draga sig undan dem genom utvandring.

Utskottet sluter sig därför helt till den ene motionärens hänvisning till nödvändigheten af att genom statens försorg ordna en egna-hemsrörelse af stor omfattning och i så lediga och praktiska former som möjligt, hvarigenom »man säkerligen skulle ernå det bästa skyddet mot utvandringen till Amerika».

Samma mål tjänar för öfrigt en omfattande upplysningsverksamhet, utgående på att lära den mindre jordbrukaren genom lämpliga åtgärder uttaga mera ur sin jord äfvensom att ej försumma de binäringar, hvilka med god skötsel ofta gifva riklig afkastning.

I den mån landets industriella hjälpkällor med eller utan det allmännas medverkan öppnas och tagas i bruk, skall antagligen utvandringen af industriarbetare minskas.

Då egna-hemsfrågan är föremål för en i dagarna öfverlämnad kungl. proposition och då motionärerna icke uttalat några önskemål i afseende å öfriga tänkbara medel att genom beredande af ökade utkomstillfällen inom landet motverka emigrationen, har utskottet ingen anledning att i denna del framställa något yrkande.

Till att inrätta något särskildt upplysningsväsende för utvandrares räkning anser utskottet skäl icke föreligga. Fördelen för landet och för dem, som äro betänkta på att utvandra, af en sådan inrättning skulle vara, att sanna underrättelser kunde i tid gifvas om mindre gynnsamma förhållanden å de orter i Amerika, dit vederbörande ärnade begifva sig, hvarigenom han bragtes att uppskjuta resan, kanske afstå därifrån för alltid. Men en upplysningsanstalt, som vill behålla förtroende som opartisk, måste omtala verkligheten, äfven då i Amerika råda synnerligen goda tider. Och då motverkas icke utvandringen, snarare främjas, i synnerhet som utvandringsagenterna då icke skulle uraktlåta att begagna dessa med officiell auktoritet beklädda upplysningar för sina ändamål. Dessutom komme antagligen den stora allmänheten att sätta mera tro till brefven och de muntliga meddelandena från släktingar och bekanta än till dessa af någon myndighet kungjorda upplysningar, råd och varningar. Den stora upplysningsbyrå, som är upprättad i sammanhang med den brittiska Board of Trade och som drifver ett ytterst omfattande upplysningsväsende, har den särskilda

uppgiften att leda utvandringen från England till de brittiska kolonierna och är sålunda icke med en anstalt af nämnda slag i Sverige jämförbar. Önskligt vore visserligen, att det ekonomiska läget i Amerika följdes med mycken uppmärksamhet inom utrikesdepartementet eller kanske hellre kommerskollegium, särskildt med hänsyn till utvandringen, så att vid inträffande dåliga tider vederhäftiga, snabba och på fakta grundade varningar mot att under dåvarande förhållanden utvandra till Amerika kunde spridas genom pressen. Däraf skulle alltid åtskilliga taga intryck, hvarigenom de skulle räddas från att råka i olycka. Men pressen lämnar i allt fall sådana varningar både snabbt och eftertryckligt, och utskottet anser icke saken vara af den vikt, att en särskild hemställan därom från Riksdagens sida skulle vara nödig.

Utskottet anser, att man icke bör öfverskatta värkningarna af de prospekt m. m., hvilka af somliga svenska agenter, dock icke alla, spridas öfver landet. Att de hos en hel del mottagare kunna väcka tanken på att resa, lider intet tvifvel. Men de allra flesta erhålla säkerligen impulsen af bref, som de eller deras bekanta mottaga från släktingar och vänner i Amerika, eller af utsagor från svensk-amerikaner, som återvändt till det gamla hemlandet på besök. Och i allt fall fattas nog beslutet att resa i regeln ej på grund af prospektet, utan till följd af nämnda personliga upplysningar och råd. Sådana prospekt och meddelanden kunna för resten icke förbjudas, åtminstone om de kring-sändas i bref, liksom det icke håller lär kunna förbjudas någon öfvertala vänner och bekanta att åtfölja honom till Amerika, äfven om han — såsom ibland lär vara förhållandet — skulle hafva det egna intresset att åtnjuta vissa förmåner af den ångbåtslinie, hvilken han för-mår dem att använda.

Öfver hufvud anser utskottet, att de lockelser, som kunna komma från agenterna och deras redskap, spela vida mindre rol för utvandringen än Amerikabrefven, resbiljetterna, som från släktingar och vänner i Amerika öfversändas, samt den ström af penningar, som från andra sidan Atlanten ständigt går hitöfver och som så påtagligt vittnar om, huruledes man där kan spara och lägga af, medan detta här hemma i så många fall synes ogörligt. Häremot verkar kraftigt beredandet af ökade utkomst-möjligheter i hemlandet, medan öfriga åtgärder, som kunna tänkas, äro i jämförelse härmed föga värda.

Att utvandringen i viss mån främjas därigenom, att agenterna och deras underordnade hafva intresse af emigrantbefordringen, kan emel-lertid icke förnekas. De uppbära nu ett visst belopp för hvarje emi-grant, de med sina respektive linjer befordra. Deras konkurrens om

emigranterna främjar självklart emigrationen. Emigrantagenturerna kunna emellertid icke undertryckas, utan att en annan institution sättes i stället, hvilken med samma trygghet fortskaffar utvandrarne till ort och ställe. Prejerier, bedrägerier och olyckor utan tal skulle de oerfarne och i främmande tungomål okunniga emigranterna utsättas för, i fall den statskontrollerade emigrantagenturen icke funnes, och syftet med gällande emigrantförordning är just att bereda utvandrarne nödigt skydd härutinnan. Att afskräcka från utvandring genom att beröfva utvandrarne detta skydd läser icke kunna sättas i fråga. Däremot skulle det ju hafva sina fördelar, om emigrantagenternas och deras underagenters egna intresse i emigrantrafiken upphörde. Tankar härpå hafva varit uppe och, efter hvad utskottet erfarit, äfven underlegat vederbörande myndigheters pröfning. Man har sålunda tänkt sig upplysningsbyråer, hvilka äfven skulle tjänstgöra som emigrationsbyråer, upprättade i utvandringshamnarna genom statens eller vederbörande kommuners försorg. Det har emellertid ansetts, att sådana byråer svårligen skulle kunna konkurrera med de enskilde agenterna, medan förbud mot enskildes bedrivande af verksamhet som agent eller kommissionär för utvandrare dock ej syntes böra ifrågasättas.

För utskottet hafva förevisats handlingar, hvilka visa, att utvandrare i ganska stor omfattning befordras öfver grannlanden, särdeles öfver Köpenhamn, utan utflyttningsbetyg. Enligt emigrantförordningens § 6 mom. 1 »må utvandrare icke genom agents försorg ifrån riket befordras, innan den förres exemplar af det i § 5 omförmälda kontrakt och behörigt utflyttningsbetyg blifvit hos vederbörande polismyndighet eller magistrat i afgangsorten uppvisade». Och värnpliktig, före landstormsåldern, får icke utan särskildt tillstånd af Kungl. Maj:t från riket afflytta, medan sådant tillstånd icke plägar meddelas värnpliktig, som är inskrifningsskyldig det år, utflyttningen skall äga rum, icke fullgjort all honom åliggande tjänstgöring i fred, häftar för böter, påförda för underlåtenhet att fullgöra värnpliktslagens föreskrifter, eller ej med behörigt intyg styrkt sig ega för utflyttningen erforderliga medel. Värnpliktige, som icke erhållit vederbörligt tillstånd, utfå gifvetvis icke utflyttningsbetyg. Agenturer i Köpenhamn begagna sig då af, att värnpliktige kunna utan hinder resa till Köpenhamn, för att fortskaffa dem denna väg till Amerika utan utflyttningsbetyg. Och de synas genom sina i södra Sverige i stort antal spridda underagenter med mycken ifver locka värnpliktige att begagna sig af denna utväg att utan besvär komma ut ur landet — lockelser som så mycket beredvilligare

efterkommas, som mången gärna vill slippa ifrån militäröfningarna. Anmälningar om detta tillvägagående hafva ingått till Kungl. Maj:t liksom ock om ett liknande förfarande i norska utvandringshamnar. Kungl. Maj:t har sökt stäfja denna olaglighet genom att hos danska regeringen göra framställning om förbud för befordran af svenska utvandrare, som icke företett utflyttningsbetyg. Denna framställning har danska regeringen icke ansett sig kunna tillmötesgå. Sedan 1887 nekas i norska emigrationshamnar svenske utvandrare expedition som emigranter, om de icke förete utflyttningsbetyg. Något rättsmedel att hindra dem afresa på annat sätt, t. ex. som vanliga passagerare, anser man sig icke kunna använda. Då Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande och, efter hvad utskottet erfarit, är betänkt på åtgärder att så vidt möjligt förebygga olaglig utvandring öfver grannlanden, saknar utskottet anledning härom göra någon hemställan.

Särskilda åtgärder att på det allmännas bekostnad hemförskaffa utvandrare, som vilja men icke kunna återvända till det gamla hemlandet, kan utskottet icke förorda. Dels skulle därigenom svårligen de bästa krafterna återbördas till fosterlandet. Dels kan det knappast förebyggas, att de efter någon tids vistelse här kunna återvända till Amerika och taga andra med sig. Däremot är icke ur vägen att, sedan egnahemsinstitutionen kommit i gång, underrättelser om de möjligheter, som gifvas att i det gamla hemlandet förvärfva egna jordbruk, spridas bland våra utvandrade landsmän, utläggas å de svensk-norska konsulaten i Amerika m. m.

Utskottet vill till sist dröja vid herr Beckmans förslag till en utredning af utvandringsfrågan, hvilken utredning borde omfatta: »dels en socialstatistisk undersökning af emigrationen inom olika samhällslager och olika delar af vårt land, dels en undersökning om åtgärder, som kunna vidtagas för att på bästa sätt tillgodogöra sig och möjligen befrämja återinvandringen till Sverige, dels slutligen en undersökning af amerikanska förhållanden, särskildt på näringslivets och folkbildningens område, i syfte att utröna hvad som till äfventyrs kan vara förtjent af efterföljd».

Hvad den socialstatistiska undersökningen vidkommer, finnas redan uppgifter om emigranternas antal från olika län, ålder, kön, civilstånd och yrke. Önskligt vore, att denna statistik i vissa delar fullständigades, sålunda med uppgifter om utvandrarnes förmögenhetsställning samt i hvad mån jordbrukarne bland dem ega eller arrendera jord eller äro söner till själfegande jordbrukare. Om starkare utvandring före-

kommer inom ett område, där förhållandena i detta stycke förut varit normala, borde uppgift inhämtas om anledningen. Öfver hufvud behöfver yrkesfördelningen betydligt fullständigas, och utskottet kan icke undgå att till jämförelse hänvisa på den motsvarande norska statistiken, hvilken specificerar utvandarnes yrken och lefnadsförhållanden långt utförligare än den svenska.

Motionären lägger dock tonvikten icke på den löpande statistiken, utan på en omfattande specialundersökning med insamling af upplysningar i stor skala från utvandrarne om deras lefnadsvilkor och orsakerna som bestämt dem att lämna fosterlandet. En sådan undersökning skulle väl lämpligast ske genom präster, hvilka vid utskrifvandet af utflyttningsbetyget komma i beröring med utvandrarne, eller genom lämpliga personer, som följde med på resan öfver Atlanten. I emigrationshamnarna åter är hvarken tid eller ro till något sådant. Utskottet tviflar på att stort annat än hvad man redan känner skulle genom en dylik undersökning komma i dagen. Och framför allt bör icke i afvaktan på resultaten däraf töfvas med beredandet af ökade utkomstmöjligheter inom landet, hvarmed utvandringen egentligen motverkas. Utskottet vill dock icke förneka, att en emigrations-»enquête» skulle få praktiskt gagn däruti, att den komme att lägga tydligt och oafvisligt i dagen vissa befintliga missförhållanden och därmed underhjälpa sträfvet att bota dem. Dessutom höfves det ett kultursamhälle att egna uppmärksamhet och studium åt en inom detsamma pågående företeelse af så ingripande betydelse som emigrationen är. Utskottet anser därför, att en socialstatistisk undersökning af emigrationen är väl på sin plats, då den med omtanke och klok begränsning bör kunna anordnas utan synnerliga kostnader.

Hvad andra punkten vidkommer, håller utskottet före, att spriddandet i Amerika af uppgifterna om tillfällen att i Sverige erhålla egna jordbrukslägenheter äfvensom tillhandahållandet hos myndigheter här hemma af sådana uppgifter, sedan egnahemsinstitutionen kommit till stånd, böra vara till fylles, tills landets ännu i sin första början varande kommunala platsförmedlingsväsende nått den utveckling, att det någorlunda kan följa arbetsmarknaden i olika delar af landet och olika yrken. Mot att staten skulle taga denna angelägenhet om hand, har Riksdagen hittills ställt sig afvisande, hvarför det nu utvecklar sig på den kommunala grunden, dock med en samverkan öfver hela riket som ögonskenligt framtidsmål.

Hvad slutligen tredje punkten vidkommer, gällande »undersökning af amerikanska förhållanden, särskildt på näringslivets och folkbildningens område, i syfte att utröna hvad som till äfventyrs kan vara förtjänt af efterföljd», anser utskottet, att dylika undersökningar eller studier, gällande än det ena, än det andra speciella området, skulle vara synnerligen nyttiga och borde rätt flitigt utföras dels af staten och dels af föreningar och enskilde. Amerikas väldiga utveckling och stortartade framåtskridande särdeles på näringslivets område är en för alla uppenbar företeelse, hvars studerande måste medföra de mest värdefulla lärdomar för andra land. Japans uppsving i denna tid visar bäst, hvilket gagn detta land haft af sina trängna studier af europeiska och amerikanska förhållanden. Landet skulle för sin ekonomiska utveckling säkerligen hafva den största nytta af den omtanke och möda, som kunde nedläggas på dylika undersökningar, hvilka det dock icke finnes någon anledning att begränsa till Amerika allena, då äfven land, som ligga oss närmare, hafva mycket efterföljansvärdt att bjuda. En god del af dem böra kunna utföras af våra beskickningar i utlandet, hvilka däruti finge en tacksam uppgift sig förelagd.

Också i detta sammanhang anser sig utskottet böra betona, att sträfvandena att bereda ökade utkomsttillfällen åt landets barn i syfte att sålunda hålla dem kvar i hemlandet icke få läggas åt sidan i afvaktan på utfallet af mer eller mindre vidlyftiga undersökningar.

Utskottet tvekar icke att under denna förutsättning instämma i motionärens önskan, särdeles då undersökningar och studier af amerikanska förhållanden af sig själf skulle draga med sig liknande undersökningar och studier i andra land.

Till följd af det anförda hemställer utskottet,

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande:

1:o) i hvad mån emigrantstatistiken må kunna och böra utvecklas i socialstatistisk riktning; samt

2:o) i hvad mån undersökningar och studier af amerikanska förhållanden, särskildt ur synpunkten att främja det inhemska näringslivet, må kunna verkställas i större omfattning än för närvarande; äfven som

dels vidtaga de åtgärder, hvartill sådan pröfning kan gifva anledning, och dels, därest så visar sig nödigt, inkomma till Riksdagen med vederbörliga förslag.

Stockholm den 21 mars 1904.

På utskottets vägnar:

HENRIK HEDLUND.

Bil.

Hela utvandringen (till europeiska och utomeuropeiska länder) från Sverige åren 1851—1903.

Yrke.	Åren 1851—1860.	Åren 1861—1870.	Åren 1871—1880.	Åren 1881—1890.	Åren 1891—1900.	År 1901.	År 1902.	År 1903.
Jordbruksarbetare och -egare ...	5,888	39,335	31,500	90,462	54,533	7,140	} Uppgifter föreliggga ännu icke.	
Inhyses- och backstuguhjon.....	713	6,062	4,603	5,689	2,312	232		
Bergverks- och bruksarbetare m. m.	156	2,778	3,902	5,557	3,662	452		
Fabriks- och handtverksarbetare m. m.	1,889	15,885	20,943	45,072	34,318	4,374		
Arbetare af obestämdt slag	—	9,447	24,202	67,045	69,932	5,904		
Handlande	170	1,183	1,978	4,668	4,742	572		
Sjöfarande	93	1,046	2,236	5,211	3,673	299		
Tjänstehjon	4,883	38,096	50,557	104,369	54,012	4,347		
Öfriga och ej uppgifna yrken...	3,108	8,615	10,348	48,328	19,588	1,296		
Summa	16,900	122,447	150,269	376,401	246,772	24,616	¹⁾ 37,000	¹⁾ 38,000

¹⁾ Preliminär uppgift.

I fråga om yrkesfördelningen må anmärkas, att »hemmasöner», som före år 1891 hänfördes till jordbruksarbetare, från och med nämnda år äro inräknade bland arbetare af obestämdt slag.